

BACHELOROPPGAVE

Barnefattigdom i Norge

av

Malene Midthjell Eggerud
Kandidatnr. 214

Sosialt arbeid
SOS5-302
Mars 2010

INNHALDSFORTEGNELSE:

Kapittel 1 Innledning

1.1 Innledning.....	s. 3
1.2 Fremdriftsplan	s. 4
1.3 2010 – Det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon	s. 5

Kapittel 2 Metodedel

2.1 Metode.....	s. 5
2.2 Å gjøre en litteraturstudie.....	s. 6
2.2.1 Kildekritikk.....	s. 6
2.2.2 Litteraturen jeg har valgt å bruke	s.7

Kapittel 3 Teoridel

3.1 Teori.....	s. 9
3.1.1 Hva er et sosialt problem?.....	s. 9
3.2 Hva er fattigdom?.....	s. 10
3.3 Perspektiv på fattigdom.....	s.11
3.3.1 Det fordelingsorienterte (absolutte) og det relasjonelle (relative) Perspektiv.....	s.11
3.4 Hva er barnefattigdom?.....	s.13
3.5 Kort om livskvalitet og stigmatisering.....	s.14

Kapittel 4 Analysedel

4.1 På hvilken måte påvirker det barn å leve med fattigdom?.....	s.15
4.2 Hva kan sosionomer bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdom i Norge?.....	s.18
4.2.1 Samfunnsarbeid som metode.....	s.18

Kapittel 5 Avslutning

5.1 Avslutning.....	s.20
6.1 Litteraturliste.....	s.22

1.1 INNLEDNING

Til tross for at Norge er et rikt og sosialt velfungerende samfunn, er det ingen grunn til å anta at vi slipper unna fattigdomsproblemene. Få personer i Norge lever under en så stor nød at de står i fare for å sulte i hjel, eller at de ikke har et sted å bo, eller råd til å kle seg. Med de offentlige velferdsordningene vi har i dag, skal ikke dette være mulig. Jeg vil i denne oppgaven ta for meg barnefattigdommen i Norge.

Barnefattigdom var for inntil få år siden et ikke-tema på den politiske dagsorden så vel som forskningen i Norge. Ved årtusenskiftet endret situasjonen seg. Fattigdom og sosial eksklusjon er nå et av de mest diskuterte sosiale problemene. Barnefattigdom trekkes fram som en særskilt utfordring, ikke minst fordi barnefattigdommen har økt de siste årene.

(Fløtten, 2009) Fra 2000 til 2006 økte barnefattigdommen fra 5,8 prosent til 7,9 prosent. I reelle tall betyr dette en økning fra 58 000 til 85 000 barn på seks år viser Fafo rapporten *Barnefattigdom i Norge*. (Nadim og Nielsen, 2009) Internasjonalt er dette lite, men for barna det gjelder er det et alvorlig problem. Vi lever i dag i et samfunn hvor det i økende grad koster penger å vokse opp, da vil lav inntekt få konsekvenser for barna. Det koster penger å leke med andre barn, og fritidsaktiviteter og skole har etter hvert fått store egenandeler, noe som fratrar barn retten til å delta på lik linje med andre barn.

Mine problemstillinger lyder som følger:

- Hva er fattigdom/barnefattigdom?

- På hvilken måte påvirker det barn å leve med fattigdom?

- Hva kan sosionomer bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdommen i Norge?

I oppgaven er det lagt størst vekt på analysen som omhandler på hvilken måte påvirker det barn å leve med fattigdom, og hva kan sosionomer bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdommen i Norge.

Som sosionom vil man møte mennesker som sliter med ulike typer sosiale problem. Problemer som ikke utelukkende kan knyttes til egenskaper ved individet, men ses på som et resultat av samfunnets prosesser og menneskers samspill med dem. Med utgangspunkt i studieplanen er det blant annet nevnt at et av læremålene for studentene i utdanningen er:

” (...) En sosionom skal ha god kunnskap om samfunnsforhold som skaper sosiale problem og skal medvirke til at samfunnet gjennom sosiale hjelpeordninger, forebygger sosiale problem og fremmer befolkningen sin mulighet til å meste livsoppgavene sine.”

(<http://www.studiehandbok.hisf.no>) På bakgrunn av dette læremålet i studieplanen og at barnefattigdom er et tema som er oppe på politisk dagsorden, var dette grunnlaget for mitt valg av tema. Ikke minst synes jeg at barnefattigdom hørtes ut som et veldig interessant tema og jeg hadde lyst til å lære mer om et tema som vil være mye i fokus årene fremover.

1.2 FREMDRIFTSPLAN

Oppgaven min er delt inn i en metodedel, teoridel og analysedel. I første del av oppgaven vil jeg gjøre rede for hva metode og vitenskapelighet er, og se nærmere på hvilken forskningsmetode jeg har valgt å benytte meg av for å finne svar på min problemstilling. Jeg vil og komme med en kort presentasjon av litteraturen jeg har valgt å benytte meg av og snakke litt om kildekritikk. Videre i oppgaven har jeg et teorikapittel hvor jeg ser nærmere på hva fattigdom og barnefattigdom er, hvem de fattige er, og hvordan fattigdommen forstås. Jeg drøfter i dette kapittelet det fordelingsorienterte og det relasjonelle fattigdomsperspektivet. Analysedelen min er delt opp i to, i forhold til problemstillingene som skal besvares. I den første delen av analysen tar jeg for meg at barnefattigdommen i Norge knyttes til at barn av økonomiske grunner opplever sosiale begrensninger og utestenges fra sosiale sammenhenger. Jeg vil se dette i lys av begrepene livskvalitet og stigmatisering. I andre delen av analysen drøfter jeg i hvilken grad sosionomer har noe å bidra med i bekjempelsen mot barnefattigdommen i Norge. Jeg ser dette i sammenheng med en arbeidsmetode innen sosialt arbeid, kalt samfunnsarbeid. Til slutt i avslutningen vil jeg oppsummere oppgavens hovedtrekk.

I forhold til oppgavens omfang og tid har jeg måttet forta noen begrensninger innenfor tema barnefattigdom. Jeg velger i denne oppgaven å kun fokusere på de tre valgte problemstillingene. Barnefattigdom er et stort tema, og det er mange ulike områder å ta tak i når det gjelder barnefattigdomsproblematikken. For å belyse problemstillingen på en mer omfattende måte hadde det vært interessant å sett på utvikling, omfang, arv osv. Det eksisterer også en rekke tiltak for å bekjempe barnefattigdommen her til lands. Det er blant annet utarbeidet handlingsplaner fra både Bondevik-regjeringen og Stoltenberg-regjeringen.

1.3 2010 – DET EUROPEISKE ÅRET FOR BEKJEMPELSE AV FATTIGDOM OG SOSIAL EKSKLUSJON

Jeg vil kort nevne noe om dette prosjektet fordi jeg mener det er av oppgavens relevans knyttet til siste del av analysen, og siden barnefattigdom er oppe på politisk dagsorden mener jeg at denne informasjonen også er relevant for leser.

EU har pekt ut året 2010 til det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon. Fokuset gjennom dette året vil ligge på at alle har et ansvar for å inkludere personer som faller utenfor og bidra til at personer som er utsatt for fattigdom får vite om mulighetene de har. Det er viktig å endre holdninger i befolkningen og ta i bruk nye virkemidler i arbeidet mot fattigdom. Stortinget ga den 18. juni 2009 sitt samtykke til at Norge deltar i dette arbeidet. Målet for året 2010 er å øke kunnskap om fattigdom og sosial eksklusjon. Det europeiske året skal gjøre allmennheten mer bevisst om situasjonen til personer som lever i fattigdom, og medvirke til at disse får tilgang på sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter. Året skal også bidra til å bekjempe stigmatisering. I et punkt på det nasjonale programmet er det også nevnt at året skal gi en økt kollektiv deltakelse.

(<http://www.regjeringen.no>)

2.1 METODE

Tranøy (1986 i Dalland, 2007) mener at begrepene vitenskap og metode henger nøye sammen. Å være vitenskapelig er å være metodisk.

De samfunnsvitenskapelige metoder består av forskjellige verktøy man har for å frembringe ønsket informasjon. Den informasjonen en vil frembringe blir kalt data eller fakta, mens den informasjonen som er hentet inn kalles empiri. Empiri er data fra virkeligheten. (Halvorsen, 2002a) Litteratur er et slikt verktøy.

Metode kan forstås som en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Vilhelm Aubert (1985, i Dalland, 2007) forklarer metode som et type middel man tar i bruk for å løse problem og komme frem til ny kunnskap. Med andre ord, metode er en fremgangsmåte som tas i bruk for å samle inn informasjonen man trenger for å komme frem til økt eller ny kunnskap om et tema man vil vite mer om. Metoden du velger å bruke blir bestemt på bakgrunn av hva vi mener vil gi oss gode data, og samtidig fremme problemstillings spørsmål. (Dalland, 2007)

2.2 Å GJØRE EN LITTERATURSTUDIE

Jeg har valgt å skrive en oppgave som er basert på ren litteratur, som betyr at oppgaven er basert på teori som andre har fremskaffet. Litteraturen jeg har valgt å bruke er av både primær og sekundær art. Primærkilder kan forstås som å være førstehåndsinnsamlet data eller teori som er konstruert av forskeren/forfatteren selv. Sekundærkilder kan forstås å være fortolkninger av teori eller den førstehåndsinnsamlede dataen. Sekundærkilder bygger på primærkilder ved at de blant annet henviser og referer til primærkildene. (Dalland, 2007) Jeg vil senere diskutere om mine kilder er primære eller sekundære.

Jeg har valgt en litteraturstudie for å få en best mulig oversikt over mitt tema barnefattigdom i Norge. Kildene jeg bygger oppgaven min på er hentet fra utvalgte fagbøker både av litt eldre og nyere art, internettsider og forskningsrapporter. Jeg mener at jeg har funnet teori og data fra anerkjente forfattere/forskere, og at teorien og dataene jeg har funnet er gyldige og har relevans i forhold til analysen av min problemstilling.

Å ha gyldige og pålitelige kilder er viktig for utformingen av oppgava i form av anvendt teori, og er også viktig for å kunne besvare problemstillingen. Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles må være gyldig for problemet som skal belyses. Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres korrekt. Det er f.eks. pålitelig om flere forskere gir samme definisjon til et begrep. (Dalland, 2007) Jeg vil nå gå inn på kildekritikk, for å vise hvordan jeg har vurdert og kommet frem til mine kilder som blir benyttet i oppgaven.

2.2.1 KILDEKRITIKK

Dalland definerer i sin bok, *Metode og oppgaveskriving for studenter* kildekritikk slik: ”Kildekritikk er de metodene som brukes for å fastslå om en kilde er sann. Det betyr å vurdere og karakterisere de kildene som benyttes.” (Dalland, 2007:64)

I en oppgave basert på litteratur er det viktig med troverdige kilder, da oppgavens utgangspunkt er i faglitteratur og det er viktig i forhold til problemstillingen som skal drøftes. Når man skriver en oppgave vil man finne mye ulik litteratur om tema. En må være kritisk til de kildene man finner. Det er viktig å finne frem til forfattere som gjerne er kjent innenfor det tema du har valgt å skrive om. Derav blir litteraturen mer pålitelig. En skal være spesielt

kritisk til det som er publisert på internett. Det er fare for useriøs og feilaktig informasjon, og man må være oppmerksom på at det som er publisert kan ha bakgrunn i f.eks. politisk ståsted. Det har ikke vært vanskelig å finne litteratur i forhold til oppgavens problemstilling, og litteraturen jeg har funnet har gitt tilstrekkelig informasjon til å besvare problemstillingen. Det har heller vært vanskelig å plukke ut det mest relevante, i forhold til oppgavens begrensning på antall ord.

Opgaven min bygger delvis på tidligere pensumlitteratur, men er også preget av nyere bøker og forskningsrapporter som jeg har kommet frem til gjennom kildehenvisninger i annen pålitelig faglitteratur. Forskningsrapportene er hentet fra forskningsinstituttet Fafo – Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning. Når jeg har lest gjennom litteratur til oppgaven har jeg prøvd å være bevisst på om det er forfatteren selv som skriver, eller om forfatteren refererer til andre forfattere/forskere. Da har jeg forsøkt å gå inn i den litteraturen for å få en bedre forståelse. Jeg vil nå gjøre rede for litteraturen jeg har valgt å bruke i oppgaven.

2.2.2 LITTERATUREN JEG HAR VALGT Å BRUKE

Jeg har forsøkt å finne litteratur som direkte kan knyttes til fattigdom/barnefattigdom, og som er skrevet av anerkjente forfattere/forskere innen sitt fagfelt. Jeg vil her gjøre rede for noen av de mest sentrale kildene som jeg har benyttet i oppgaven.

Som hovedkilde i oppgaven har jeg benyttet boka *Barnefattigdom* av Tone Fløtten (2009). Boka er redigert av Fløtten, men boka representerer en rekke forskningsbidrag som er med på å bidra til en større forståelse av barnefattigdomsproblemet. Boka er av både primær og sekundær art. Fløtten (2009) har vært bidragsyter i samtlige kapitler i boka og henviser en del til egen forskning. Siste del i boka inneholder fortellinger fra barn og unge som har opplevd fattigdom i oppveksten. Boka er skrevet for å belyse mangelen av kunnskap rundt barnefattigdomsproblemet. Boka byr på et bredt perspektiv hvor ambisjonen er å bidra til større forståelse av barnefattigdomsphenomenet og til at oppmerksomheten om problemet opprettholdes. Boka er innom en rekke sentrale temaer innen barnefattigdommen. Fløtten (dr.polit) er sosiolog og instituttsjef for Fafo Institutt for arbeids- og velferdsforskning. Hun arbeider med tema knyttet til velferdspolitikken generelt, fattigdom og sosial eksklusjon spesielt. Hun har publisert en rekke forskningsrapporter og artikler. (Fløtten, 2009) Hun har også vært med på å danne samarbeidsprosjektet FAMI (Senter for studier av fattigdom, minstesikring og

sosial integrasjon) mellom Fafo og forskningsinstituttet NOVA. (<http://www.fami.no/>) Fløtten sin bok har vært min hovedkilde i oppgaven, og har vært benyttet i alle delene.

I forståelsen av hvordan fattigdom sees på som et sosialt problem er jeg benyttet boka *Sosiale problemer – en sosiologisk innføring* fra 2006 forfattet av Knut Halvorsen. Boka er hovedsakelig sekundærlitteratur, men med innslag av primærlitteratur. Boka definerer sosiale problemer grundig, og ut fra et sosiologisk perspektiv drøfter forfatteren forståelsen av sosiale problemer som blant annet fattigdom. Halvorsen skriver på en måte som er lett leselig og lett å forstå. Det var noe av grunnlaget for mitt valg av boka. Halvorsen er dr.philos. i sosiologi og professor i sosialt arbeid/sosialpolitikk ved Avdelings for økonomi, kommunal- og sosialfag, Høgskolen i Oslo (HiO). Han er også tilknyttet Sosialforsk som er Senter for sosialforskning og dokumentasjon, ved HiO. (<http://www.universitetsforlaget.no>) Han har gitt ut en rekke andre fagbøker som omhandler samfunnsmessige spørsmål.

Artikkelen *Perspektiv på fattigdom* i *Tidsskrift for velferdsforskning* (Vol.1 Nr. 2/1998) skrevet av Lars Inge Terum har dannet grunnlaget for fattigdomsforståelsen i oppgaven min. Terum tar for seg hvordan fattigdommen har blitt forstått gjennom fattigdomsperspektivene; det fordelingsorienterte og relasjonelle perspektiv. Dette er perspektiv som har vært veldig relevante for fattigdomsforskningen.

I boka *Livskvalitet som psykisk velvære* diskuterer Siri Næss (2001) i samarbeid med Arne Mastekaase, Torbjørn Moum og Tom Sørensen begrepet ”livskvalitet” som en fenomen som er psykisk/subjektivt og ikke materielt/objektivt. Næss fokuserer på positive og negative faktorer som er årsak til høy eller lav livskvalitet. Næss sin bok har vært svært relevant i forhold til min oppfatning om livskvalitet i oppgaven.

Med utgangspunkt i kildene har jeg kommet frem til en tilfredsstillende besvarelse på min problemstilling.

3.1 TEORI

I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på fattigdom og barnefattigdom, samt definere ulike teoretiske begrep som er relevante for min forståelse av fattigdom, og som jeg senere skal anvende i analysen for å kunne belyse problemstillingen på en god måte. Jeg skal se nærmere på hva et sosialt problem er, hva fattigdom er, hvem som er fattige, før jeg tar for meg de to mest sentrale perspektivene innen fattigdommen; det fordelingsorienterte og det relasjonelle perspektivet. Jeg vil se nærmere på hva barnefattigdom er, for så trekke noen paralleller over til begrepene livskvalitet og stigmatisering. For å kunne se nærmere på hva barnefattigdom er, kommer jeg ikke utenom å se på fattigdom som et generelt problem.

Vi har alle et bilde av virkeligheten uansett hva slags utgangspunkt vi har. Jeg vil ved hjelp av denne teoridelen utvide min forståelse av det sosiale fenomenet fattigdom, og få ny innsikt og kunnskap om barnefattigdom som problem. I sosionomutdanningen er et gjennomgående tema at sosionomer skal ha kunnskap om hvordan sosiale problem fremstår og forstås.

(<http://www.regjeringen.no>)

3.1.1 HVA ER ET SOSIALT PROBLEM?

Jeg vil starte med å nevne noen forhold som Halvorsen (2006b) ser som sentrale når en skal bestemme hva som anses som et sosialt problem. Han mener at hvis man skal kunne kalle et fenomen for et sosialt problem, må det være skapt av samfunnet eller kunne forebygges eller løses av samfunnet. Han snakker også om at det er samfunnet som har makt til å definere noe som et sosialt problem, eller sagt på en annen måte; noe blir et sosialt problem når noen som har makt til det definerer det slik. F.eks. politikere. (Halvorsen, 2006b)

Fattigdom er et sosialt problem, således barnefattigdom, fordi det er fenomener som er sosialt skapt. Det er også offentlige problem, og det berører et betydelig antall personer noe Halvorsen (2006b) legger vekt på i sine kriterier til hva et sosialt problem er. Fattigdom er ikke noe fast, stabilt eller objektivt over tid. Sosiale problem er i bevegelse og endres over tid. (Halvorsen, 2006b)

Jeg har gjennom studietiden lært at kjernen i sosialt arbeid er å forebygge, løse og redusere sosiale problemer. Denne teoridelen vil hjelpe meg til å få en bedre bakgrunnsforståelse av hva som er viktig i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdom.

Jeg har nå sagt noe om de grunnleggende sidene som må være tilstede for at et fenomen skal være et sosialt problem. Jeg vil videre gå nærmere inn på fenomenet fattigdom og barnefattigdom og se nærmere på fattigdomsperspektivene.

3.2 HVA ER FATTIGDOM?

Hva fattigdom er og hvordan det skal måles har vært en kontinuerlig debatt både i Norge og internasjonalt, og det finnes ingen offisiell fastsatt fattigdomsgrense i Norge. Regjeringen har imidlertid valgt et fattigdomsmål etter OECD normen som vil si 50 % av medianinntekten. Medianinntekten er den inntekten til den husholdningen som befinner seg midt i fordelingen, etter at en har sortert inntekten etter størrelse. Hvis vi hadde målt fattigdom gjennom EU normen hadde vi målt 60 % av medianinntekten. Problemet med den fattigdomsdefinisjonen vi bruker her i Norge, er at den ser på inntekten, og ikke på de faktiske utgiftene folk har. (Fløtten, 2009) Poenget er at grensen bør fastsettes med utgangspunkt i konkrete vurderinger av hvilket forbruks- og levestandardnivå en familie skal ha for å kunne betraktes som ikke-fattige. (Fløtten og Pedersen i Fløtten, 2009)

Vi vet at når levestandarden i et samfunn økes, endres også oppfatningene om hvem som skal defineres som fattige. I Norge definerer vi fattigdom som relativt. De som er definert som fattige har en inntekt som avviker betydelig fra inntektsnivået ellers i befolkningen. De som lever under denne inntekten har mest sannsynlig ikke ressurser til å leve etter og oppettholde en levestandard som gjør at de kan delta i samfunnet på samme måte som andre. (Fløtten, 2009) Det vil begrense livskvaliteten.

Vi kan jo avklare at det i Norge generelt finnes lite fattigdom. Vi har et godt velferdssystem som i stor grad fanger opp de som faller utenfor, og dette er kanskje også grunnen til den lave andelen av fattige. En av de mest overrepresenterte gruppene innen fattigdom i Norge er enslige forsørgere. De har mindre økonomiske ressurser, og har dermed mindre mulighet til å tilpasse sin økonomiske situasjon etter behov enn hushold med flere inntekter. Tatt i betraktning av at det nettopp er barnefamiliene som utgjør en stor andel av de inntektsfattige, er det all grunn til å se nærmere på barnefattigdom, som er tema i denne oppgaven.

Jeg vil i neste avsnitt ta for meg de to perspektivene innen fattigdomsforskningen; det fordelingsorienterte og det relasjonelle perspektivet for å finne ut av hvilken type barnefattigdom det dreier seg om i Norge i dag.

3.3 PERSPEKTIV PÅ FATTIGDOM

Vi tar et valg når vi bestemmer oss for å se en virkelighet ut ifra et perspektiv, og dette har betydning for hvilken virkelighet vi oppdager. Ved å velge et teoretisk perspektiv velger vi en spesiell måte å se et problem på. (Dalland, 2007) Hvordan fenomenet fattigdom skal forstås har vært svært omdiskutert. Diskusjonen har i hovedsak gått ut på om fattigdom er et fordelingsorientert (absolutt fenomen) eller relasjonelt (relativt fenomen) problem. Handler fattigdom om mangel på selvsagte goder som mat, bolig, varme etc. eller handler fattigdom om mangel på det som er definert som ”vanlige” sosiale goder? (Terum, 1998) Jeg vil ta for fattigdomsperspektivene; det fordelingsorienterte (absolutte) og det relasjonelle (relative) perspektivet for å finne ut hvilket av disse perspektivene som gjenspeiler den norske barnefattigdommen.

3.3.1 DET FORDELINGSORIENTERTE (ABSOLUTTE) OG DET RELASJONELLE (RELATIVE) PERSPEKTIV

Med utgangspunkt i Terum (1998) sin artikkel: *Perspektiv på fattigdom i Tidsskrift for velferdsforskning* (Vol.1 Nr. 2/1998) skal jeg definere to fattigdomsperspektiver ut ifra Benjamin Seebohm Rowntree og Peter Townsends forståelse av fattigdom. Rowntree og Townsend har definert fattigdomsbegrepet med utgangspunkt i ulike faktorer. (Terum, 1998)

Rowntree representerer det fordelingsorienterte perspektivet som er det perspektivet som har dominert mye av fattigdomsforskningen gjennom tidene. Perspektivet legger vekt på fordeling av ressurser mellom individer og samfunnet, og prøver å eliminere fattigdom gjennom sosialpolitiske tiltak. Altså, perspektivet identifiserer de ressurssvake, for å kunne synliggjøre fattigdommen ut ifra hvem som har knapp tilgang på ressurser. (Terum, 1998) Gjennom sin forskning kom Rowntree frem til det han kalte for et eksistensminimum. Han tok utgangspunkt i at behovene mat, klær, bolig og varme skulle være grunnlaget for å bestemme omfanget av fattigdommen. Hensikten med et eksistensminimum var å få frem at det fantes fattige med så liten inntekt at de hadde vanskeligheter med å overleve. De som ikke hadde inntekt nok til å dekke eksistensminimumet ble regnet som fattige. (Terum, 1998) En annen sentral forsker innen fattigdomsbegrepet var Peter Townsend, han var også en av de som kritiserte Rowntree for hans forståelse av fattigdomsbegrepet. Townsend kritiserte Rowntree for å ikke legge fokuset på samfunnsstrukturen eller tid og sted i sine studer av fattigdommen.

Med andre ord Townsend kritiserte Rowntree for at han bare målte fattigdom på bakgrunn av det man manglet for å overleve fysisk. Townsend mente at det var like viktig å se på de forholdene som lå til rette for at man overlevde sosialt. Han mente også at fattigdom må sees i forhold til det samfunnet man lever i. (Terum, 1998)

Townsend definerte fattigdomsbegrepet som et relativt fenomen, som handler om relasjoner mellom samfunnsgrupper. Perspektivet fokuserer på å avdekke den kontrollfunksjonen samfunnet har gjennom de ulike tiltakene og støtteordningene, og hvem tiltakene egentlig tjener. De fattig eller de ikke-fattige. Townsend mente det var viktig å se på hvilken funksjon den fattige hadde i samfunnet. Han utviklet i likhet med Rowntree en måte å måle fattigdom på. Townsend utviklet noe han kalte for deprivasjons-index. Med ordet deprivasjon mente han, å mangle, være fratatt eller forhindret fra bestemte materielle eller sosiale goder. Tanken bak deprivasjons-indexen var å måle hvilke goder som var nødvendig for å delta i det sosiale liv i samfunnet man var en del av. Han målte deprivasjon ut ifra en gjennomsnittlig livsstil, og personer som havnet under gjennomsnittet av goder ble regnet som fattige. Han så på fattigdom som et sosialt problem når mennesker inntektsmessig ikke hadde råd til å opprettholde en akseptabel levestandard. (Terum, 1998) Den relative definisjonen på fattigdom kan altså knyttes til begrepet sosial eksklusjon. Fløtten (2009) stiller i sin bok; *Barnefattigdom* spørsmål ved måten forståelsen av vanlig levestandard er utformet på. Hun mener det ikke er gitt at vi har en felles forståelse for hva som regnes som en vanlig levestandard, eller hva som er et rimelig aktivitetsnivå.

Hvis vi oppsummerer det fordelingsorienterte perspektivet (det absolutte) og det relasjonelle perspektivet (det relative), kan vi si at absolutt fattigdom dreier seg om sult, mangel på varme og bosted. Ifølge Halvorsen (2006b) omtales absolutt fattigdom som et fysisk fenomen, hvor man opplever mangel på grunnleggende goder. Relativ fattigdom er basert på inntekt, og blir definert som mangel på materielle ressurser som begrenser livskvaliteten. Man opplever å mangle det de fleste andre har. Fattigdom bryter med prinsippet om sjanselikheter, som Shiefloe (2006) definerer slik: "Sjanselikheter betyr at alle gis samme muligheter, uavhengig av andre eller utenforliggende forhold." (Shiefloe, 2006:252) I den norske velferdsstaten ønsker vi at alle skal delta og være inkludert. Det er viktig at alle barn, uavhengig av økonomi, alder, bosted eller bakgrunn, skal ha de samme sjansene til å utvikle seg og til å delta i fellesskapet.

I Norge dreier fattigdommen seg i hovedsak om en relasjonell (relativ) forståelse av fenomenet. Fattigdommen dreier seg ikke om mangel i forhold til fysiske behov, men handler om at de fattige er frarøvet muligheten til å delta i sosiale sammenhenger på lik linje med ikke-fattige.

Jeg vil nå gjøre rede for fenomenet barnefattigdom.

3.4 HVA ER BARNEFATTIGDOM?

For barns vedkommende er det familiens økonomi som avgjør om barnet faller inn under fattigdomsgrensen eller ikke. Fløtten (2009:16) sier: ”Barn kan ikke selv lastes for den situasjonen de er i og de kan heller ikke gjøre noe for å endre sin sosiale situasjon.”

Barnefattigdom er et sammensatt fenomen, og de fattige barna har ulike bakgrunn. Likevel er det noen grupper som er overrepresentert blant de fattige. Det er ofte barn av enslige forsørgere, barn med foreldrene som har ustabil tilknytning til arbeidsmarkedet, barn fra ikke vestlige land, husholdninger med mange barn, barn i husholdninger som har mottatt sosialhjelp og barn av foreldre med lav utdanning er grupper som er overrepresentert innen barnefattigdommen. (Nadim og Nielsen, 2009) Antall barn i Norge som vokser opp i fattige familier er økende. Fra 2000 til 2006 økte barnefattigdommen fra 5,8 prosent til 7,9 prosent. I reelle tall betyr dette en økning fra 58 000 til 85 000 barn på seks år viser Fafo rapporten *Barnefattigdom i Norge – Sammendrag* (Nadim og Nielsen, 2009) Internasjonalt er 85 000 fattige barn lite, men for barna det gjelder er det et alvorlig problem, et problem som fellesskapet må forholde seg til. (Fløtten, 2009)

I et samfunn hvor det i økende grad koster å vokse opp, vil lav inntekt få konsekvenser for barna. (Fløtten, 2009) Barn og unge trenger penger til utstyr, medlemsavgifter og penger til å delta på fritidsaktiviteter. Barn som vokser opp i familier med dårlig økonomi skal ikke stå utenfor det sosiale fellesskapet, men det er gjennom forskning antatt at fattige barn har større risiko for å ikke delta i sosiale aktiviteter enn andre barn, noe som øker antakelsen for at barna ekskluderes fra viktige oppvekstarenaer. (Fløtten og Kavli, 2009) Det er en opplagt årsak at fattigdom i seg selv begrenser muligheten til deltakelse på ulike arenaer.

Barnefattigdommen i Norge dreier seg om et relasjonelt (relativt) fenomen, noe som betyr at fattigdom ikke handler om fysisk overlevelse, men om muligheten til å delta på sosiale aktiviteter slik som alle andre. Halvorsen (2006b) påpeker at fattigdom også handler om rettigheter og relasjoner om hvordan de fattige blir sett på av andre mennesker, og hvordan de

ser på seg selv. Jeg vil til slutt i denne teoridelen å gå inn på livskvalitet og stigmatisering for videre drøfting av problemstilling i analysen.

3.5 KORT OM LIVSKVALITET OG STIGMATISERING

Som utgangspunkt for å drøfte problemstillingen; på hvilken måte det påvirker barn å leve med fattigdom har jeg tatt for meg Siri Næss (2001) som i sin bok *Livskvalitet som psykisk velvære* skrevet i samarbeid med Mastekaasa, Moum og Sørensen. Næss definerer livskvalitet som: ”En persons livskvalitet er høy i den grad personens bevisst kognitive og affektive opplevelser er positive og lav i den grad personens bevisst kognitive og affektive opplevelser er negative.” (Næss, 2001:10) Næss sier også at livskvalitet er å oppleve livet som godt og ha en grunnleggende glede.

Innen tema stigmatisering har jeg sett nærmere på Erving Goffmann (2000) som har vært sentral med sin teori som drøfter hvordan samfunnet påpeker en type atferd, utseende eller et sosialt lag til å være et problem eller noe unormalt. Goffmann (2000) sier i sin bok *Stigma – Om afvigerens sociale identitet* at stigma ikke er et kjennetegn ved en person, men sier noe om relasjonen som oppstår mellom personer og samfunnet. Å bli stigmatisert kan føre til at selvbildet vårt forandres. Det kan påvirke vårt tankemønster og vår atferd i negativ retning. Med ovenforstående definisjoner og begreper om livskvalitet og stigmatisering vil jeg i neste kapittel i oppgaven begynne analysen og diskutere oppgavens problemstilling gjennom informasjonen jeg har samlet inn.

4.1 PÅ HVILKEN MÅTE PÅVIRKER DET BARN Å LEVE MED FATTIGDOM?

I denne analysen vil jeg ta for meg barnefattigdom slik vi forstår det i Norge, som et relativt og relasjonelt fenomen, fordi barnefattigdommen her til lands kan knyttes til at barn av økonomiske grunner opplever sosiale begrensninger og utestenges fra sosiale sammenhenger. Vi lever i dag i et samfunn hvor det i økende grad koster penger å vokse opp, noe som tilsier at lav inntekt vil få konsekvenser for barna. Det koster penger å leke med andre barn, og fritidsaktiviteter og skole har etter hvert fått store egenandeler, noe som fratrar barn retten til å delta på lik linje med andre barn. I familier som har trygg økonomi og et forbruk som generelt er høyt, vil mange ha mulighet til å kjøpe det ”riktige” utstyret og betale for å delta i fritidsaktiviteter. (Fløtten og Kavli i Fløtten, 2009) Dette øker sannsynligheten for at barn og unge fra fattige familier skiller seg ut i forhold til sine jevnaldrende i form av utstyr som f.eks. har gått i arv. Barn er avhengig av voksne forsørgere, og har ingen mulighet til å komme seg ut av fattigdommen på egenhånd. Derfor er det viktig at foreldre og samfunnet ivaretar barns interesser og deres muligheter for å opprettholde en god livskvalitet. (Fløtten, 2009) Siri Næss (2001) definerer i sin bok ordet livskvalitet slik; ”Ens persons livskvalitet er høy i den grad personens bevisst kognitive og affektive opplevelser er positive og lav i den grad personens bevisst kognitive og affektive opplevelser er negative.” (Næss, 2001:10) Det Næss vil få frem med denne definisjonen er at livskvaliteten vår vil være god, og vi vil ha det godt hvis vi har positive følelsesmessige opplevelser. Hun poengterer også at hvis man skal ha det godt må det være fravær av vonde følelser og negative opplevelser. Positive følelser gir en trygghet, noe som er viktig barns kognitive utvikling. Fløtten (2009) viser til at de negative konsekvensene av å vokse opp i fattigdom ser ut til å være verre jo tidligere i barndommen man opplever fattigdommen, samt jo lenger fattigdommen varer. Det er krevende og belastende for barn og familier å leve på et minimum over tid. Barnas oppvekst og bakgrunn er med på å påvirke deres livsstil og følelse av livskvalitet.

Barns livskvalitet påvirkes av hvordan de har det i hverdagen. For barn er fritidsaktiviteter en viktig sosial arena. Å være sosialisert i et nettverk er en læringsarena for barna, som i samspill med andre barn utvikler og tilpasser seg. Det handler om ulike aktiviteter man kan ha det gøy med og lære av. Det å være forhindret i å delta i aktiviteter kan være stigmatiserende. Å delta i fritidsaktiviteter kan være en viktig kilde til mestring som igjen skaper et positivt selvbilde. De fattige barna som opplever at de står utenfor sosial deltakelse kan ses på som en form for sosial eksklusjon.

Næss (2001) sier i sin bok noe om at materiell rikdom kan være en kilde til høy livskvalitet, mens materiell mangel er en kilde til lav livskvalitet. Det er ganske åpenlyst i dagens samfunn at god økonomi hos foreldrene gir mulighet for gode levekår hos barna. Det skal sies at livskvalitet ikke er noe konstant, en kan både miste den, få den igjen eller å ha livskvaliteten delvis tilstede. (Næss, 2001)

Når vi ser på barns subjektive opplevelse av fattigdom og livskvalitet kan vi trekke inn begrepene skam og stigmatisering. For et barn kan det å havne i kategori som fattig føre til skamfølelse og stigma. (Halvorsen, 2006) Kategorisering er i seg selv ikke noe negativt, og er en betegnelse som blir brukt om personer med likhetstrekk for å plassere de i grupper f.eks. fattige barn. Kategorisering har en bakside ved at mange føler seg knyttet til de kjennetegnene de har fått gjennom kategoriseringen, og at ulike kategorier ikke er representative for den de er som person og for den de ønsker å være. Kategorisering vil ofte resultere i stigmatisering. Jeg vil komme med en definisjon fra Shiefloe som jeg synes definerer stigma på en god måte: Stigma handler om: "(...) en egenskap eller et kjennetegn som diskvalifiserer en person fra å bli sosialt akseptert på linje med andre." (Shiefloe 2006:195)

En som har forsket mye på stigmatisering er Erving Goffmann (2000). Goffmann har utviklet en stemplingsteori som omhandler at den som stemples tilskrives en bestemt identitet som ofte settes i forbindelse med avvik. Han sier videre at de som har fått tilskrevet et stigma avviker fra forventningene på en måte som gjør at en blir uønsket. Selv om fattige barn er like andre barn, og i bunn og grunn føler seg normale, vil man uansett hva de andre sier skjønne at man ikke er fullt akseptert. (Goffmann, 2000) Stigmatisering påvirker selvbildet vårt og stigma kan medvirke til at det forandres. Det er ingen hemmelighet at hvordan andre oppfatter oss virker inn på hvordan vi ser på oss selv. Stigmatisering vil på en eller annen måte påvirke tankene våre. Fattige barn vil være oppmerksomme på hva andre ser på som avvik, noe som får de fattige barna til å vedgå at de ikke greier å leve opp til kravene som er satt av samfunnet. (Goffmann, 2000) Da er det lett å utvikle en skamfølelse både ovenfor seg selv og andre. Stigma og skam er begreper som har god sammenheng, man føler en skamfølelse over å være stigmatisert. F.eks. Fattige barn blir stigmatisert fordi de ikke har råd til merkeklær, mobiltelefon og ikke deltar i fritidsaktiviteter. Barnet blir stigmatisert fordi det er fattig, og føler samtidig en skamfølelse over å avvike fra resten av vennegjengen. En skammer seg over å ikke ha innfridd krav for seg selv eller andre. Skam er med på å svekke følelsen av god livskvalitet.

I et velstående samfunn som det norske, kan stigmat ved å vokse opp i fattigdom være ekstra stort. Stigmatisering skaper ulikhet i befolkningen på en slik måte at noen ikke tar del eller drar nytte av velferdsutviklingen i samfunnet. Goffmann (2000) sier at stigma ikke er et absolutt kjennetegn ved en person, men sier noe om relasjonen mellom personen og samfunnet. Negative opplevelser rundt stigmatisering og skam er med på å svekke livskvaliteten. Økonomisk marginalisering, altså fattigdom kan i dag være en viktig faktor som hindrer sosial deltakelse og fører til sosial eksklusjon. En skal ikke trekke alle under en kam og si at alle fattige barn er ekskluderte. En kan være fattig og samtidig være inkludert, men forskning viser at det blant fattige barn rapporteres oftere og oftere at barn føler seg ensomme og utenfor. (Fløtten, 2009) Sosial ekskludering handler om å bli utestengt eller føle seg utestengt fra sosiale arenaer. Det handler om inntekt, men også fremtidsutsikter, nettverk og livssjanser. Halvorsen (2006b) sier i sin bok; *Sosiale problemer* at sosial eksklusjon er en prosess, for å bli sosialt ekskludert må noe være forankret og marginalisert, som i dette tilfellet forankret i fattigdom og stigmatisering. Halvorsen (2006b) sier også at sosial eksklusjon er en alvorlig opplevd tilstand. Det fører med seg fravær av fremtidshåp og tilhørighet. For å si om en person er sosialt ekskludert kan en ikke se på personens situasjon alene, det må sees i relasjon til andre. (Fløtten, 2009) Mennesket er et sosialt vesen, og det er avgjørende for vår velferd og livskvalitet å være i relasjoner til andre. (Halvorsen, 2006b) For barn og unge er det å være sosialisert med jevnaldrende og ved venner viktige sosiale relasjoner, likeså med skole/utdanning og etter hvert arbeidsmarkedet.

Jeg vil trekke frem noen sitater fra barn som har levd med fattigdom, for å vise at det er sammenheng mellom empiri og teori. I Hjelmtveits (2004) studie (i Stolanowski og Tvetene, 2006) sier barna følgende:

”Fritidsaktiviteter; jeg kunne ikke være med på kino, bading og andre sånne ting. Det koster jo penger å komme inn i skibakker og dra på fjellet og sånt, det har vi aldri gjort.” (2006:65)

”Bitterhet, frustrasjon; det er dårlig gjort, alle burde hatt like mye penger, det burde ikke være noe skille. Jeg blir litt trist.” (2006:65)

”Jeg ønsker meg mest klær – klær og penger. Jeg merker at jeg ikke har råd til klær så ofte som mange andre. Skulle ønske det hadde vært skoleuniform.” (2006:67)

Sosial eksklusjon er som med stigmatisering ødeleggende for individet, og kan skade den grunnleggende selvfølelsen og livskvaliteten. Begrepene livskvalitet, stigmatisering og sosial eksklusjon er alle begreper som går inn i hverandre, og som påvirker hverandre.

4.2 HVA KAN SOSIONOMER BIDRA MED I ARBEIDET MOT BEKJEMPELSEN AV BARNEFATTIGDOM I NORGE?

Jeg mener at sosionomer har mye å bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdom, både i kraft av fagkunnskap og i kraft av at mange sosionomer har jobber som er helt sentrale i velferdsstatens arbeid mot barnefattigdommen. Vi har yrkeskompetanse på områder som omhandler sosiale problemer, kunnskap om mennesker og kjennskap til det sosialpolitiske hjelpeapparatet. Sosionomene spiller en viktig rolle i arbeid med å finne de rette tiltakene for den enkeltes behov. Som sosionomer skal vi ha kompetanse innen rådgiving, lovverk, vi skal kunne henvise videre eller til rette instans, og vi skal ha god oversikt over andre instanser sine arbeidsområder. Vi har yrkesetikk og varsling som en viktig utfordring. Varsling handler om å dokumentere og synliggjøre for beslutningstakere, politikere og offentlighet om de problemene vi møter gjennom vårt arbeid. (<http://www.fo.no>) Slik jeg ser det har sosionomer en utfordring i forhold til å delta i sosialpolitiske diskusjoner og bidra til utvikling av sosialpolitikken.

Jeg vil nå se videre på hva sosionomer kan bidra med mot bekjempelsen av barnefattigdommen, og vil se det i sammenheng med en arbeidsmetode innenfor sosialt arbeid, kalt samfunnsarbeid. Jeg vil benytte denne metoden fordi den fokuserer på problem som kan knyttes til system eller en kollektiv dimensjon.

4.2.1 SAMFUNNSARBEID SOM METODE

Samfunnsarbeid er en metode som er rettet mot endringer i institusjoner, organisasjoner, lokal eller storsamfunn. Målet med samfunnsarbeid er å forebygge, avhjelpe eller redusere sosiale problemer. Arbeidsmetoden er rettet mot to forhold, for det første rettes arbeidet med metoden mot endringer på kollektivt nivå og for det andre forutsettes det stor grad av medvirkning fra de berørte. (Hutchinson, 2007) Jeg mener at en viktig faktor i bekjempelsen av barnefattigdom er at barna selv kommer til ordet. Vi burde gi barna mulighet til å fortelle om sine egne erfaringer og oppvekst i fattigdom. På grunnlag av det tror jeg vi vil få tak i informasjon vi ellers ikke hadde klart å tilegne oss gjennom f.eks. forskning. Alle mennesker

burde ha mulighet til å aktivt påvirke sin livssituasjon og delta i skapningen av samfunnet. I et samfunn hvor livskvaliteten mellom mennesker er ulik, og hvor grupper opplever stigmatisering som går ut over livskvaliteten i den forstand at det fører til f.eks. sosial ekskludering er en viktig oppgave for sosionomen å holde fast ved solidariteten for de gruppene. Det er derfor viktig å fremheve de mulighetene som finnes innenfor de tjenestene der sosialarbeidere jobber for å inkludere samfunnsarbeid. Det kan være arbeid som har mål om å dokumentere sosiale problemer og de sammenhengene problemene oppstår og vedlikeholdes i. (Hutchinson, 2007) Slik jeg ser det er en viktig del ved samfunnsarbeid at metoden bidrar til synliggjøring av sosiale problemer, og bidrar til å øke kunnskapen hos befolkningen rundt omfang og årsaker til barnefattigdom og sosial ekskludering. Å endre holdninger er en sentral faktor.

Samfunnsarbeid jobber for endringer på system- og samfunnsnivå. Samfunnet skaper mennesker, men mennesker skaper og samfunnet. Med dette mener jeg at samfunnet former mennesker, men at samfunnet lar seg omskape. Mennesket blir en form for offer for samfunnet, men også skaper. Hovedkjernen i samfunnsarbeid er å styrke individer og grupper i tro på at samfunn og livskvalitet kan omskapes, og styrke deres mulighet til å delta i den prosessen. Jeg tenker at problemer som kan knyttes til kollektivt nivå gjør det lettere for de berørte å se at det angår flere enn meg og mine. Det er i samfunnsarbeid vanlig å danne grupper av individer som opplever de samme problemene.

Sosionomen skal i arbeidet med metoden stimulere de berørte til å handle, reflektere og arbeide mot endringer. Sosionom skal samtidig være en inspirator, og ha en grunnleggende tro på at endring er mulig. (Hutchinson, 2007) Tro bidrar til engasjement og har smitteeffekt. Som sosionom kjenner man til den norske velferdsstaten, man har kunnskap om systemet, hvem som fatter de ulike beslutningene, lovverk, hvordan saksbehandlingen foregår, og hvor ulike ressurser og informasjon kan hentes.

Poenget mitt med å trekke inn samfunnsarbeid er at jeg tenker at den kollektive bevisstgjøringen rundt problemet barnefattigdom vil innebære en endring i måten folk oppfatter sosiale problemer på, og dermed øker forståelsen for hva som må til for å endre problemskapende forhold. Sagt på en annen måte, jeg tror samfunnsarbeid bidrar til holdningsendringer. Samfunnsarbeid handler om godt samarbeid mellom de berørte, sosionomen og andre viktige samarbeidspartnere. Min vurdering er at sosionomene er en

viktig brikke i arbeidet mot barnefattigdommen, og vil ha ulike roller avhengig av hvor i samfunnet han eller hun har sine arbeidsoppgaver.

Den nasjonale planen for året 2010 - Det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon har store likhetstrekk med målene i samfunnsarbeid.

5.1 AVSLUTNING

Denne oppgaven var en oppgave basert på ren litteratur. Jeg har gjennom oppgaven tatt i bruk litteratur av både primær- og sekundær art, og på den måten forsøkt å belyse problemstillingene mine på en god måte. I oppgaven min hadde jeg to problemstillinger i analysedelen som jeg ønsker å trekke frem igjen her: På hvilken måte påvirker det barn å leve med fattigdom? Hva kan sosionomer bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdommen i Norge?

I forhold til barnefattigdommen i Norge kan jeg på bakgrunn av denne oppgaven si at det ikke dreier seg om et absolutt fenomen, altså mangel på grunnleggende goder som bolig, mat, klær og varme. Det jeg har sett er at barnefattigdom dreier seg om et relativt fenomen, som vil si at de fattige barna er frarøvet muligheten til å delta i sosiale sammenhenger pga. økonomiske forhold. Å bli frarøvet muligheten til å delta i aktiviteter med andre barn er ikke positivt for barnets utvikling. Aktiviteter utenfor hjemmet er en veldig viktig arena for utvikling og viktig i forhold til å tilegne seg ny kunnskap om virkeligheten. De fattige barna opplever å bli stigmatisert når de ikke lever opp til de forventningene samfunnet har til dem. Kunnskap om stigmatisering er viktig for å gi økt innsikt i hvordan sosiale problemer blir sett på av samfunnet. Næss (2001) sier i sin bok om livskvalitet noe om at livskvalitet handler om å ha det godt, og at man har god livskvalitet hvis følelsesmessige opplevelser er positive, og dårligere livskvalitet hvis de følelsesmessige opplevelsene er negative. Slik jeg ser det vil skam og stigmatisering være negative følelsesmessige opplevelser for barna, og ifølge Næss bli sett på som noe som svekker livskvaliteten. Livskvaliteten for barn blir forverret hvis de har mangel på materielle goder, da tenker jeg i forhold til å kunne delta på de viktige arenaene som skoleturer, bursdag, fritidsaktiviteter etc.

Som snart ferdig utdannet sosionom vil jeg møte både barn og voksne som lever under forhold som ikke er forenlig med ønsket livskvalitet. Jeg ser derfor i denne oppgaven viktigheten av å sørge for at alle barn er inkludert i fellesskapet, slik at ingen barn vil føle seg

utenfor og stigmatisert. Selv om de fattige barna blir kategorisert i grupper er det viktig å se at alle individer har ulike behov.

Gjennom analysen av problemstillingen; hva kan sosionomer bidra med i arbeidet mot bekjempelsen av barnefattigdommen i Norge, ser jeg på sosionomer som en verdifull ressurs. Sosionomer har god kunnskap om system, mennesker og forhold som speiler seg mellom individ og samfunn. På disse områdene tror jeg sosionomene kan være gode bidragsytere. Vi er en viktig yrkesgruppe i første linje kampen mot barnefattigdom. I samfunnsarbeid er kollektiv bevisstgjøring, og skape endring rundt et problem viktige punkt. Jeg tror at vi ved kollektiv bevisstgjøring vil drive holdningsskapende arbeid, og bli kvitt en del av de dårlige holdningene som finnes ute i samfunnet, og at vi da vil få befolkningen til å være med på å skape et felleskap for de som føler seg utenfor. Samfunnsarbeid en også en god arena for å få til endringer. Mennesker er i dialog og samhandling med hverandre og mulighetene for å starte prosesser hvor forebygging og redusering av sosiale problemer absolutt er tilstede.

Jeg vil legge til en refleksjon i avslutningen av denne oppgaven. Som snart nyutdannet sosionom har jeg stilt meg spørsmålet gjennom arbeidet med denne oppgaven om man som ”fersk i faget” har større idealisme enn realisme. Jeg tenker i forhold til utøvelsen av det sosialfaglige arbeidet at jeg vil ha en intensjon om å utøve sosialt arbeid slik jeg forbinder det, med å hjelpe enkeltindivider, samtidig som jeg ønsker å arbeide forebyggende på system- og samfunnsnivå. Man vil nok møte på utfordringer knyttet ved å arbeide med sosiale problemer og samtidig forholde seg til sosialpolitiske rammeverk og regler. Den andre utfordringen er om man lett vil justere seg inn i rutiner, praksis og kulturen på arbeidsplassen. Jeg mener det er viktig å være bevisst på at man kan møte på slike utfordringer.

Denne oppgaven belyser at barnefattigdom er et onde som må bekjempes, ikke et evig samfunnstrekk som bare aksepteres. Det er alvorlig for barna det gjelder.

6.1 LITTERATURLISTE

Dalland, Olav (2007): *"Metode og oppgaveskriving for studenter"* Gyldendal Norsk Forlag AS, 4.utgave. Oslo.

Fløtten, Tone (red) (2009): *"Barnefattigdom i Norge"* Gyldendal Norsk Forlag AS.

Goffmann, Erving (2000): *"Stigma. Om avvigerens sociale identitet"* Dansk utgave. Gyldendals Samfundsbibliotek

Halvorsen, Knut (2002): *"Forskningsmetode for helse- og sosialfag – En innføring i samfunnsvitenskapelig metode"* Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.

Halvorsen, Knut (2006): *"Sosiale problemer. En sosiologisk innføring"* Fagbokforlaget, Bergen

Hutchinson, G. S (2007): *"Samfunnsarbeid i sosialt arbeid"* Gyldendal Norsk Forlag AS

Nadim, M. og Nielsen, A. R. (2009): *"Barnefattigdom i Norge – Sammendrag"* Fafo-rapport 2009:45

Næss, Siri (2001): *"Livskvalitet som psykisk velvære"* Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 3/2001

Shiefloe, P. M (2006): *"Mennesker og samfunn – Innføring i sosiologisk forståelse"* Fagbokforlaget, Bergen.

Stolanowski, P.A og Tvetene, G. K. (2006): *"Har vi råd, mamma? Om inntektssikring og fattigdom"* Cappelen Akademisk Forlag, Oslo

Terum, Lars Inge (1998): *"Perspektiv på fattigdom"* Fra Tidsskrift for velferdsforskning Vol.1, nr 2/1998

Internett:

FO - Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere *Yrkesetisk grunnlagsdokument*.

<http://www.fo.no/getfile.php/Filer/01%20FO-sentralt%20filer/Trykksaker/yrkesetisk.pdf>
(02.02.10, Kl. 10.24)

Høgskolen i Sogn og Fjordane: *Studiehandbok Kull 07* Avdeling for samfunnsdag. Sosialt arbeid, bachelorstudium.

<http://studiehandbok.hisf.no/no/content/view/full/6701> (13.03.10, Kl. 20:28)

Regjeringen, arbeidsdepartementet. *2010 Det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon*

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/velferdspolitik/fattigdom/2010-det-europeiske-aret-for-bekjempelse.html?id=589340> (14.01.10, Kl. 16:47)

Regjeringen, arbeidsdepartementet. *Nasjonalt program 2010 Det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon*

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/velferdspolitik/fattigdom/2010-det-europeiske-aret-for-bekjempelse/nasjonalt-program.html?id=589271> (14.01.10, Kl. 17:18)

Regjeringen, utdannings- og forskningsdepartementet *Rammeplan for 3-årig sosionomutdanning*.

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/pla/2006/0002/ddd/pdfv/269389-rammeplan_for_sosionomutdanning_05.pdf (13.03.10, Kl. 20:40)

Utdanningsforlaget

<http://www.universitetsforlaget.no/informasjon/forfatter/alfabetisk/vis?contentItemId=659380>
(23.02.10, Kl. 12.15)